

Сумський національний аграрний університет
Відокремлений структурний підрозділ
«Охтирський фаховий коледж Сумського НАУ»

ЦК економічних спеціальностей

КУРСОВА РОБОТА

спеціальності

072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
ОПП Фінанси, банківська справа та страхування

на тему: “Митна політика України на сучасному етапі”

Студентки II курсу 36 групи
галузь знань 07 Управління та
адміністрування
спеціальності 072 Фінанси, банківська
справа, страхування та фондовий ринок
Анастасії ХАЩЕВАТСЬКОЇ

Керівник _____ Зульфія РУДИЧЕНКО

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Члени комісії

_____ – Олена ГАВРИШ
(підпис) (прізвище та ініціали)
_____ – Любов ПРОГОННА
(підпис) (прізвище та ініціали)
_____ – Зульфія РУДИЧЕНКО
(підпис) (прізвище та ініціали)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ОХТИРСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
СУМСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»

Відділення Будівництва, економіки та фінансових технологій
Циклова комісія економічних спеціальностей
Освітньо-кваліфікаційний рівень фаховий молодший бакалавр
Шифр та найменування галузі знань 07 Управління та адміністрування
Освітньо-професійна програма Фінанси, банківська справа та страхування
Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

ЗАВДАННЯ

на курсову роботу спеціальності
072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
ОПП Фінанси, банківська справа та страхування

**студентці III курсу 36 групи
Анастасії ХАЩЕВАТСЬКІЙ**

Тема роботи: Митна політика України на сучасному етапі

Рекомендований план:

Вступ

1. Теоретичні засади здійснення митної політики в Україні
 - 1.1. Сутність державного мита
 - 1.2. Законодавче регулювання імпортно-експортних операцій
2. Сучасний стан експортно-імпортних операцій в Україні
 - 2.1. Аналіз динаміки розвитку експортних операцій
 - 2.2. Аналіз динаміки розвитку імпортних операцій
3. Шляхи вдосконалення митної політики України

Висновок

Список використаної літератури

Додатки

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1 Теоретичні засади здійснення митної політики в Україні.....	
1.1 Сутність державного мита.....	6
1.2 Законодавче регулювання імпортно-експортних операцій.....	10
2 Сучасний стан експортно-імпортних операцій в Україні.....	
2.1 Аналіз динаміки розвитку експортних операцій	15
2.2 Аналіз динаміки розвитку імпортних операцій	24
3 Шляхи вдосконалення митної політики України	29
Висновок	32
Список використаної літератури.....	34

ВСТУП

У сучасних умовах розвитку світового господарства, поглиблення міжнародного поділу праці, активізації зовнішньоекономічних зв'язків та посилення глобалізаційних процесів особливого значення набуває митна політика держави. Вона є важливою складовою економічної політики країни та виступає дієвим інструментом державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. За допомогою митної політики держава здійснює вплив на обсяги, структуру та напрями експорту й імпорту, забезпечує захист національного товаровиробника, сприяє розвитку внутрішнього ринку, поповненню державного бюджету, а також підтримує економічну безпеку країни. Для України питання формування та реалізації ефективної митної політики є особливо актуальним в умовах сучасних економічних викликів, воєнного стану, реформування митної системи та інтеграції до європейського економічного простору.

На сучасному етапі розвитку України митна політика зазнає значних трансформацій під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх чинників. До основних із них належать зміни у міжнародній торгівлі, необхідність гармонізації митного законодавства до стандартів Європейського Союзу, цифровізація митних процедур, посилення боротьби з контрабандою, корупційними проявами та митними правопорушеннями.

Актуальність теми курсової роботи зумовлена тим, що митна політика є одним із ключових інструментів забезпечення економічної стабільності держави, розвитку зовнішньоекономічної діяльності та зміцнення конкурентних позицій України на міжнародному ринку. Ефективне функціонування митної системи сприяє не лише збільшенню бюджетних надходжень, а й створенню сприятливих умов для міжнародної торгівлі та інвестиційної діяльності.

Метою курсової роботи є дослідження теоретичних засад, сучасного стану та особливостей реалізації митної політики України, а також визначення

основних проблем і перспективних напрямів її вдосконалення на сучасному етапі.

Для досягнення поставленої мети в роботі передбачено вирішення таких завдань: дослідити економічну сутність митної політики та її роль у системі державного регулювання економіки; розглянути види, принципи, методи та інструменти реалізації митної політики; проаналізувати сучасний стан митної політики України; оцінити динаміку експортно-імпортних операцій та їх вплив на формування митної політики; виявити основні проблеми реалізації митної політики в Україні; визначити перспективні напрями її вдосконалення в умовах євроінтеграції та сучасних економічних викликів.

Об'єктом дослідження є митна політика України [6] як складова державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів формування та реалізації митної політики України на сучасному етапі.

У процесі виконання курсової роботи використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, зокрема методи аналізу і синтезу, порівняння, статистичного аналізу, графічного відображення, узагальнення та системного підходу.

Інформаційною базою дослідження стали законодавчі та нормативно-правові акти України, офіційні дані Державної митної служби України, Державної служби статистики України, Міністерства економіки України, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, а також інформаційні ресурси мережі Інтернет.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання запропонованих рекомендацій для вдосконалення митної політики України, підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності та зміцнення економічної безпеки держави.

Отже, дослідження митної політики України[3] на сучасному етапі є важливим та актуальним, оскільки дозволяє виявити основні тенденції її

розвитку, проблемні аспекти функціонування та визначити шляхи подальшого вдосконалення.

1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ

1.1 Сутність поняття мито та митна політика

У сучасних умовах глобалізації та активного розвитку міжнародної торгівлі важливе місце в системі державного регулювання економіки займає митна політика. Вона є одним із ключових інструментів впливу держави на зовнішньоекономічну діяльність, забезпечення економічної безпеки, захисту національного товаровиробника та наповнення державного бюджету. Через механізм митного регулювання держава контролює переміщення товарів, послуг і капіталу через митний кордон, стимулює розвиток окремих галузей економіки та обмежує надходження небажаної або надмірно конкурентної продукції.

Важливим елементом митної політики [12] є мито. Мито — це загальнодержавний податок, встановлений Податковим кодексом України та Митним кодексом України [13], який справляється з товарів та інших предметів, що переміщуються через митний кордон держави. На відміну від інших податків, мито виконує не лише фіскальну функцію, тобто забезпечує надходження коштів до бюджету, а й стимулюючу та захисну функції. Саме ці функції дають змогу державі створювати економічні бар'єри для імпорту товарів, які можуть становити загрозу для вітчизняного виробника, або для продукції, ввезення якої є економічно недоцільним чи небажаним.

Захисна функція мита спрямована на підтримку національного виробництва шляхом підвищення ціни імпортованих товарів, що робить їх менш конкурентоспроможними на внутрішньому ринку. Стимулююча функція полягає у створенні сприятливих умов для розвитку певних галузей економіки, залучення інвестицій, збільшення експорту та раціоналізації структури імпорту. Крім цього, мито виконує регулюючу функцію, оскільки за допомогою зміни ставок мита держава може оперативно реагувати на зміни економічної ситуації.

Відповідно до чинного законодавства України [9] застосовуються такі види мита: ввізне мито, яке нараховується на товари, що імпортуються на митну територію України; вивізне мито, яке стягується з товарів при їх експорті;

сезонне мито, що встановлюється на окремі товари на певний строк з метою регулювання ринку; а також особливі види мита. До особливих видів мита належать спеціальне, антидемпінгове, компенсаційне мито та додатковий імпорتنний збір. Спеціальне мито застосовується як захисний захід у разі різкого зростання імпорту. Антидемпінгове мито вводиться у випадках ввезення товарів за заниженими цінами, що можуть завдати шкоди національному виробнику. Компенсаційне мито застосовується щодо товарів, виробництво яких субсидується іноземною державою.

Основним нормативно-правовим актом, який регулює митну справу в Україні, є Митний кодекс України[13]. Саме він визначає принципи організації та здійснення митної справи, права й обов'язки учасників зовнішньоекономічної діяльності, порядок переміщення товарів через митний кордон, здійснення митного контролю та митного оформлення. Митний кодекс України [13]спрямований на забезпечення захисту економічних інтересів держави, спрощення законної міжнародної торгівлі та гармонізацію національного митного законодавства з міжнародними стандартами.

Державна митна політика[2] — це система принципів, форм, методів та напрямів діяльності держави у сфері захисту митних інтересів і забезпечення митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, розвитку національної економіки та її інтеграції у світове господарство. Вона є складовою частиною загальної економічної політики держави та тісно пов'язана з податковою, валютною, інвестиційною та зовнішньоекономічною політикою.

Отже, митна політика [3] є важливою складовою економічної політики держави, оскільки саме через неї забезпечується захист національних інтересів, регулювання зовнішньоекономічної діяльності та формування доходів бюджету. Вона являє собою систему принципів і напрямів діяльності держави, спрямованих на забезпечення економічної безпеки та реалізацію зовнішньоторговельної політики за допомогою митно-тарифних і нетарифних інструментів. Ефективна митна політика сприяє розвитку національного

виробництва, підвищенню конкурентоспроможності економіки та зміцненню позицій держави на міжнародному ринку.

У сучасних умовах митна політика[3] більшості країн має багато спільних рис, що зумовлено процесами глобалізації, розвитком міжнародного співробітництва та необхідністю гармонізації законодавства. Незважаючи на це, кожна держава формує власну митну політику, виходячи з національних інтересів, економічного стану та геополітичного положення. Митна справа є виключною прерогативою держави, що означає її монопольне право на встановлення правил і механізмів регулювання зовнішньої торгівлі. Такий підхід забезпечує централізоване управління економічними процесами та дозволяє ефективно реагувати на зовнішні виклики.

Метою митної політики є не лише наповнення державного бюджету за рахунок митних платежів, але й стимулювання розвитку національної економіки, захист внутрішнього ринку та підтримка вітчизняного товаровиробника. Водночас важливим завданням є сприяння міжнародному економічному співробітництву та забезпечення сприятливих умов для зовнішньої торгівлі. Таким чином, митна політика поєднує у собі як фіскальні, так і регулятивні функції, забезпечуючи баланс між відкритістю економіки та її захистом.

Формування митної політики базується на двох основних підходах — політиці вільної торгівлі та протекціонізму. Політика вільної торгівлі передбачає мінімальне втручання держави у зовнішньоекономічні процеси, низький рівень митних ставок або їх відсутність, а також спрощення умов міжнародної торгівлі. Натомість протекціонізм спрямований на захист внутрішнього ринку шляхом встановлення високих митних тарифів[5][3], запровадження обмежень імпорту та підтримки національного виробника. Історичний досвід свідчить, що протекціоністська політика, зокрема в Англії у XVI–XVIII століттях, сприяла становленню потужної економіки, однак із досягненням високого рівня розвитку країни переходили до більш відкритої торговельної політики.

Сучасна митна політика України [13] формується з урахуванням необхідності поєднання цих двох підходів. З одного боку, держава прагне забезпечити відкритість економіки, залучення іноземних інвестицій та розвиток транзитного потенціалу, а з іншого — захистити національного виробника від надмірної іноземної конкуренції. Такий баланс є необхідним в умовах інтеграції у світове господарство та впливу глобальних економічних процесів.

Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності [5] здійснюється за допомогою різних методів, які поділяються на економічні, адміністративні та тарифні. Економічні методи базуються на використанні мит, податків і зборів, що впливають на економічну поведінку суб'єктів господарювання та є основними в умовах ринкової економіки. Адміністративні методи передбачають застосування обмежень, заборон, ліцензування та контролю, що дозволяє державі безпосередньо впливати на зовнішньоекономічну діяльність. Незважаючи на поступове зменшення ролі адміністративних методів, митний контроль залишається важливим інструментом забезпечення економічної безпеки.

Особливе місце в системі державного регулювання займають тарифні методи, які реалізуються через митні тарифи. Ввізне мито є основним інструментом захисту внутрішнього ринку від іноземної конкуренції, тоді як експортні мита застосовуються значно рідше через їх негативний вплив на розвиток зовнішньої торгівлі. Рівень митних ставок визначається з урахуванням співвідношення світових і внутрішніх цін, а також економічної доцільності, що зумовлює їх диференціацію залежно від виду товарів.

Правовою основою митної політики України є Митний кодекс [13] та Закон України «Про Єдиний митний тариф» [7], які визначають порядок встановлення та застосування митних ставок. Митний тариф являє собою систематизований перелік ставок мита, що застосовуються до товарів при їх переміщенні через митний кордон. При цьому для країн, з якими встановлено режим найбільшого сприяння, застосовуються базові ставки, а в інших випадках можливе їх підвищення.

Митна політика є важливим інструментом державного регулювання економіки, який забезпечує захист національних інтересів, розвиток зовнішньоекономічних зв'язків і стабільність економічної системи. У сучасних умовах Україна змушена поєднувати елементи відкритості та захисту, формуючи ефективну митну політику, що відповідає як внутрішнім потребам держави, так і вимогам міжнародного середовища.

1.2 Законодавче регулювання імпортно-експортних операцій

Митна політика держави[1] є важливим інструментом регулювання зовнішньоекономічної діяльності та забезпечення економічної безпеки країни. Вона формується залежно від рівня економічного розвитку держави, стану внутрішнього ринку, міжнародних зобов'язань та стратегічних цілей економічної політики. У сучасній економічній науці та практиці виділяють декілька основних видів митної політики, кожен з яких має свої особливості, переваги та недоліки.

Історично склалися дві основні моделі митної політики: протекціонізм і вільна торгівля.

Протекціонізм — це напрям митної політики, спрямований на захист національного товаровиробника шляхом встановлення високих митних тарифів, обмеження імпорту, запровадження квот, ліцензій та інших бар'єрів для ввезення іноземних товарів. Основною метою протекціонізму є підтримка вітчизняного виробництва, збереження робочих місць, розвиток стратегічно важливих галузей економіки та зменшення залежності від імпорту. Така політика є особливо актуальною для країн, які перебувають на етапі економічного становлення або прагнуть захистити окремі сектори економіки від надмірної конкуренції.

Вільна торгівля (фритредерство) — це політика, спрямована на мінімізацію державного втручання у зовнішню торгівлю, зниження або скасування митних тарифів, усунення адміністративних бар'єрів і забезпечення

вільного руху товарів та послуг між країнами. Основною перевагою такої політики є розширення ринків збуту, підвищення конкуренції, зниження цін на товари та стимулювання економічного розвитку. Водночас вільна торгівля може негативно впливати на слабкі або недостатньо конкурентоспроможні галузі національної економіки.

У сучасних умовах більшість держав використовують змішану митну політику, яка поєднує елементи протекціонізму та вільної торгівлі. Такий підхід дає змогу одночасно підтримувати стратегічні галузі національної економіки та розвивати міжнародну торгівлю. Наприклад, держава може знижувати мита на сировину, необхідну для виробництва, і водночас встановлювати захисні тарифи на готову продукцію, яка конкурує з вітчизняними товарами.

Реалізація митної політики здійснюється за допомогою певних методів, які умовно поділяють на тарифні та нетарифні.

Тарифні методи є економічними інструментами впливу на зовнішню торгівлю. Вони базуються на застосуванні мита та інших митних платежів, які змінюють ціну імпортованих або експортованих товарів і тим самим впливають на їх конкурентоспроможність. Основним інструментом тарифного регулювання є митний тариф — систематизований перелік ставок мита, що застосовуються до товарів, які переміщуються через митний кордон держави.

До основних видів тарифних методів належать імпортне, експортне та транзитне мито. Імпортне мито застосовується для захисту внутрішнього ринку від іноземної конкуренції та поповнення бюджету. Експортне мито використовується для обмеження вивезення окремих товарів, збереження сировинних ресурсів або стабілізації внутрішнього ринку. Транзитне мито встановлюється на товари, які переміщуються територією країни транзитом, хоча в сучасній міжнародній практиці застосовується рідко.

За способом нарахування мито поділяється на адвалерне, специфічне та комбіноване. Адвалерне мито встановлюється у відсотках до митної вартості товару. Специфічне — у фіксованій грошовій сумі за одиницю товару

(наприклад, за 1 кг, 1 літр або 1 штуку). Комбіноване мито поєднує обидва способи нарахування.

Важливим елементом тарифного регулювання є визначення митної вартості товару, оскільки саме вона є базою для нарахування більшості митних платежів. Відповідно до міжнародної практики та Митного кодексу України застосовуються шість методів визначення митної вартості, основним з яких є метод за ціною договору (контракту).

Нетарифні методи митної політики — це адміністративні заходи, що обмежують або регулюють переміщення товарів через митний кордон без застосування митних тарифів. Вони використовуються для захисту внутрішнього ринку, національної безпеки, здоров'я населення, навколишнього середовища та дотримання міжнародних зобов'язань.

До нетарифних методів належать ліцензування та квотування. Ліцензування передбачає необхідність отримання спеціального дозволу на експорт або імпорт певних товарів. Квотування — це встановлення кількісних або вартісних обмежень на ввезення чи вивезення продукції.

Одним із найбільш жорстких нетарифних інструментів є ембарго — повна або часткова заборона ввезення чи вивезення окремих товарів або торгівлі з певними країнами.

До нетарифних методів також належать технічне регулювання та встановлення стандартів. Це можуть бути вимоги щодо сертифікації продукції, дотримання санітарних, ветеринарних, фітосанітарних, екологічних та технічних норм.

Важливим інструментом реалізації митної політики є митні режими. Митний кодекс України передбачає низку митних режимів, які визначають правовий статус товарів залежно від мети їх переміщення через митний кордон. Серед основних митних режимів: імпорт, експорт, транзит, тимчасове ввезення та вивезення, митний склад, вільна митна зона, переробка на митній території та за її межами.

Митна політика виконує низку важливих функцій. Насамперед це фіскальна функція, яка полягає у формуванні доходів державного бюджету за рахунок мита, податку на додану вартість, акцизного податку та інших митних платежів. Регулятивна функція забезпечує вплив держави на структуру та обсяги зовнішньої торгівлі, стимулює або обмежує імпорт і експорт певних товарів. Захисна функція спрямована на охорону внутрішнього ринку від недобросовісної конкуренції, демпінгу та надмірного імпорту.

Отже, види та методи митної політики є важливими складовими механізму державного регулювання економіки.

Основу правового регулювання імпортно-експортних операцій становлять нормативно-правові акти, серед яких ключове місце займають Конституція України, Господарський кодекс України, Митний кодекс України, Податковий кодекс України, Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [8], а також інші спеціальні закони та підзаконні акти. Вони визначають правові, економічні та організаційні засади здійснення зовнішньоекономічної діяльності.

Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [8] є базовим документом, який регулює відносини у сфері імпорту та експорту. Він визначає принципи здійснення зовнішньоекономічної діяльності, права та обов'язки суб'єктів господарювання, а також види відповідальності за порушення законодавства. Серед основних принципів – свобода зовнішньоекономічного підприємництва, юридична рівність і недискримінація суб'єктів, верховенство закону та захист інтересів держави.

Митний кодекс України [13] регламентує порядок переміщення товарів через митний кордон, встановлює митні режими, процедури митного оформлення та контролю. Він також визначає правила нарахування та сплати митних платежів, до яких належать мито, податок на додану вартість та акцизний податок (для окремих категорій товарів). Митне оформлення є обов'язковим етапом імпортно-експортних операцій і передбачає подання митної декларації, супровідних документів та проходження контролю.

Податковий кодекс України встановлює особливості оподаткування зовнішньоекономічних операцій. Зокрема, експорт товарів оподатковується за нульовою ставкою ПДВ, що стимулює розвиток експорту. Водночас імпортні операції підлягають оподаткуванню ПДВ за основною ставкою, що сплачується під час митного оформлення. Також можуть застосовуватися інші податки та збори залежно від виду товару.

Важливим елементом регулювання є валютне законодавство. Воно визначає порядок здійснення розрахунків у зовнішньоекономічній діяльності, контроль за валютними операціями та строки розрахунків за експортно-імпортними контрактами. Національний банк України встановлює правила валютного нагляду, що спрямовані на запобігання незаконному виведенню капіталу та забезпечення стабільності фінансової системи.

Крім національного законодавства, значну роль відіграють міжнародні договори та угоди, учасником яких є Україна. Зокрема, це угоди Світової організації торгівлі (СОТ), Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, а також двосторонні торговельні угоди. Вони передбачають лібералізацію торгівлі, зниження митних тарифів, усунення нетарифних бар'єрів та гармонізацію стандартів.

Нетарифне регулювання імпортно-експортних операцій включає ліцензування, квотування, технічні регламенти, санітарні та фітосанітарні заходи. Такі інструменти застосовуються для захисту національного виробника, здоров'я населення, довкілля та національної безпеки. Наприклад, імпорт окремих товарів може здійснюватися лише за наявності ліцензії або сертифіката відповідності.

Окрему увагу слід приділити контролю та відповідальності у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Державні органи, такі як митні органи, податкова служба та Національний банк України, здійснюють контроль за дотриманням законодавства. За порушення можуть застосовуватися штрафи, санкції, тимчасове зупинення зовнішньоекономічної діяльності або навіть анулювання ліцензії.

Таким чином, законодавче регулювання імпортно-експортних операцій в Україні є комплексною системою, що охоплює різні аспекти зовнішньоекономічної діяльності. Воно спрямоване на забезпечення балансу між свободою підприємництва та захистом економічних інтересів держави, створення сприятливого інвестиційного клімату та інтеграцію України у світову економіку.

2. СУЧАСНИЙ СТАН ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ В УКРАЇНІ

2.1 Аналіз динаміки розвитку експортних операцій

Експортно-імпортні операції [4] залишаються ключовим елементом економіки України, забезпечуючи надходження валютних ресурсів, підтримку виробництва та інтеграцію у світову економіку. У 2025 році ці процеси відбувалися в умовах війни, що зумовило значні трансформації зовнішньої торгівлі, логістики та структури експорту й імпорту. Цей рік став періодом боротьби, адаптації та поступового переходу від кризового управління до більш системного функціонування.

У сучасних умовах особливо помітною є зміна структури експортно-імпортних операцій[4]. Україна традиційно експортує аграрну продукцію, метал та сировину, однак у 2025 році спостерігається поступове зростання частки продукції з більшою доданою вартістю, зокрема товарів хімічної, легкої та деревообробної промисловості. Це свідчить про спроби економіки адаптуватися до нових умов і диверсифікувати експорт. Імпорт, у свою чергу, залишається орієнтованим на енергоносії, техніку, обладнання та продукцію, необхідну для відновлення інфраструктури.

Ключовим фактором, що впливає на експортно-імпортні операції, у 2025 році стала логістика. Через обмеження роботи морських портів Україна була змушена активно перебудовувати транспортні маршрути. Транспортна система поступово переходила від кризового режиму до більш системного управління. Важливу роль у цьому процесі відігравали державні органи, зокрема

Міністерство розвитку громад та територій України та Укртрансбезпека, які координували відновлення та розвиток інфраструктури.

Особливе значення у 2025 році мав залізничний транспорт. Саме він став основною артерією для перевезення експортно-імпортних вантажів. Протягом року було укладено контракти на постачання близько 1,8 тисячі одиниць техніки для обслуговування інфраструктури. Це дозволило частково оновити матеріально-технічну базу, зменшити зношеність та скоротити час ремонту пошкоджених ділянок. Проте навіть за цих умов обсяги перевезень залишалися нижчими за рівень 2021 року.

Морський і річковий транспорт також зберігали важливе значення, особливо для експорту аграрної та металургійної продукції. Значна підтримка з боку міжнародних партнерів була спрямована на відновлення портової інфраструктури, зокрема на Дунаї. Це частково компенсувало втрати від обмеження роботи чорноморських портів, однак повністю вирішити проблему не вдалося.

Попри всі заходи, логістична система у 2025 році функціонувала в умовах високих ризиків. Ракетні та дроніві атаки призводили до пошкодження інфраструктури, зменшення пропускної спроможності та затримок у перевезеннях. Це негативно впливало на обсяги експорту й імпорту та ускладнювало планування діяльності підприємств.

Суттєвою проблемою стало зростання вартості логістики. Збільшення відстаней перевезень і зміна маршрутів призвели до значного подорожчання доставки продукції. Наприклад, транспортування металу подорожчало на 30–100 доларів за тонну. У результаті українські товари втратили частину конкурентоспроможності на світових ринках, поступаючись продукції інших країн. Це, своєю чергою, призвело до зниження валютної виручки підприємств.

Додатковою проблемою залишалося страхування ризиків. Через воєнні дії страхові компанії не завжди готові покривати ризики перевезень, що створює додаткові труднощі для бізнесу. Це обмежує можливості експортерів і підвищує загальний рівень невизначеності у зовнішньоекономічній діяльності.

Водночас у 2025 році спостерігалися й позитивні тенденції[4]. Зокрема, відбувалася переорієнтація зовнішньої торгівлі на європейські ринки. Україна активно інтегрується до економічного простору Європейського Союзу, що відкриває нові можливості для експорту. Також зростала кількість логістичних компаній, які впроваджують сучасні технології, зокрема штучний інтелект. Це дозволяє оптимізувати маршрути, скорочувати витрати та підвищувати ефективність перевезень.

Імпортні операції також зазнали змін. Через блокування морських шляхів імпортери змушені були використовувати альтернативні маршрути, зокрема через польські порти з подальшим транспортуванням залізницею. Це значно підвищує вартість імпортованих товарів і впливає на ціни всередині країни. Водночас імпорт залишається критично важливим для забезпечення економіки необхідними ресурсами.

Отже, сучасний стан експортно-імпортних операцій в Україні у 2025 році [4]характеризується поєднанням складних викликів і поступової адаптації. Основними проблемами залишаються логістичні труднощі, зростання витрат, ризики безпеки та зниження конкурентоспроможності. Водночас позитивними тенденціями є диверсифікація експорту, розвиток інфраструктури, цифровізація та інтеграція з європейськими ринками.

У перспективі подальший розвиток експортно-імпортних операцій залежатиме від стабілізації безпекової ситуації, відновлення інфраструктури та продовження реформ. Важливими напрямками залишаються розвиток переробної промисловості, підвищення технологічного рівня виробництва та розширення географії експорту. Це дозволить підвищити ефективність зовнішньоекономічної діяльності та зміцнити позиції України на світових ринках.

Експорт[4] є ключовим джерелом валютних надходжень України та важливим індикатором стану національної економіки.

11 місяців 2025 року обсяг експорту товарів і послуг становив 36,81 млрд доларів США, що на 1,46 млрд доларів менше, ніж за аналогічний період 2024

року. Це свідчить про загальне скорочення експортної активності, яке відбувається під впливом воєнних, логістичних та економічних факторів.

У 2024 році (за 11 місяців) загальний обсяг експорту України становив 38,27 млрд доларів США, що свідчить про відносну стабілізацію зовнішньоекономічної діяльності після суттєвих шоків попередніх років. Незважаючи на складні умови функціонування економіки, експорт залишається одним із ключових джерел валютних надходжень та підтримки макроекономічної рівноваги.

Структура експорту України традиційно характеризується високою часткою сировинних товарів. Домінуючу позицію займає агропромисловий комплекс, обсяг експорту якого досяг 24,68 млрд доларів. Це свідчить про значну роль сільського господарства у формуванні експортного потенціалу держави. Водночас така концентрація вказує на недостатній рівень диверсифікації економіки та залежність від природно-кліматичних умов і світових цін на аграрну продукцію.

Важливе місце в експорті займають зернові культури, зокрема кукурудза, експорт якої становив 4,54 млрд доларів. Це підтверджує статус України як одного з провідних експортерів зерна на світовому ринку. Олійні культури забезпечили 3,12 млрд доларів, а ріпак — 1,74 млрд доларів, що також підкреслює сировинну орієнтацію аграрного експорту.

Крім аграрного сектору, значну роль відіграють галузі видобувної та важкої промисловості. Експорт руди та мінералів становив 2,59 млрд доларів, що обумовлено наявністю потужної ресурсної бази. Металургійна продукція принесла 4,11 млрд доларів, залишаючись однією з ключових галузей українського експорту.

Водночас слід відзначити, що галузі з високою доданою вартістю поки що займають меншу частку. Зокрема, машинобудування забезпечило 3,2 млрд доларів, що є відносно невисоким показником для економіки з таким промисловим потенціалом. Це свідчить про необхідність модернізації виробництва, залучення інвестицій та розвитку інноваційних технологій.

Окремо варто виділити ІТ-сектор, який продовжує демонструвати стійкість та конкурентоспроможність. Обсяг експорту ІТ-послуг становив 5,83 млрд доларів, що є вагомим результатом і свідчить про поступову трансформацію економіки у напрямі цифровізації (дивись на рис 2.1).

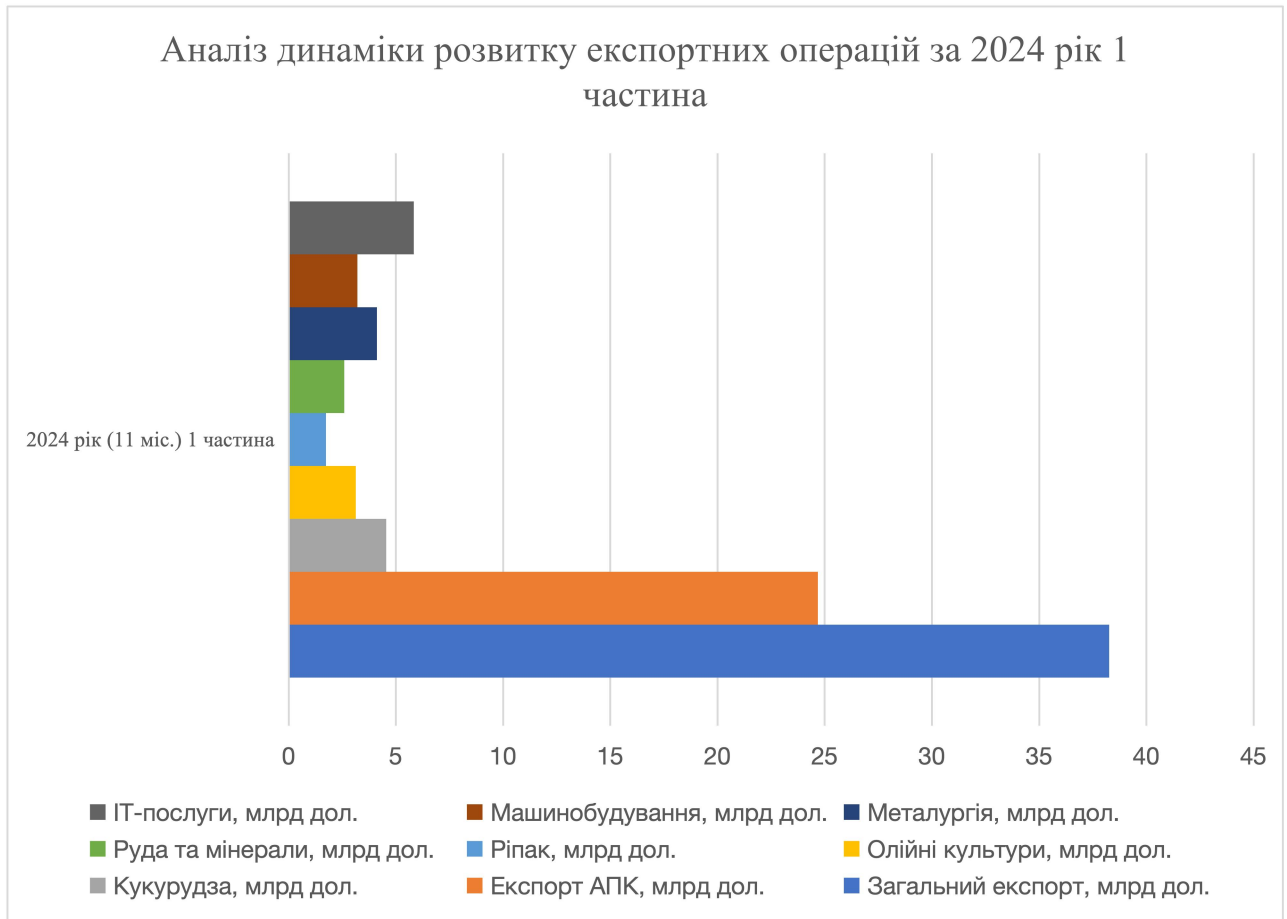

Рисунок 2.1 – Аналіз динаміки розвитку експортних операцій за 2024 рік 1 частина

У 2024 році експорт України характеризується домінуванням сировинних галузей при одночасному формуванні передумов для розвитку високотехнологічних секторів.

Друга частина структури експорту України у 2024 році відображає стан розвитку переробної промисловості, яка є важливим індикатором рівня економічного розвитку країни.

Експорт кондитерських виробів становив 563,8 млн доларів, що свідчить про наявність стабільного попиту на українську продукцію. Виробники цієї

галузі активно адаптуються до міжнародних стандартів якості та розширюють ринки збуту, що сприяє зміцненню їх конкурентних позицій.

Цукор забезпечив 352,9 млн доларів експортних надходжень. Цей показник демонструє, що навіть традиційні галузі агропереробки зберігають своє значення, хоча значною мірою залежать від світової кон'юнктури.

Суттєво кращі результати показала меблева галузь — 838,6 млн доларів. Це свідчить про розвиток виробництва продукції з вищою доданою вартістю. Українські меблі користуються попитом завдяки поєднанню якості, доступної ціни та географічної близькості до ринків Європейського Союзу.

Легка промисловість забезпечила 733,2 млн доларів. Значна частина продукції виготовляється за давальницькими схемами, що дозволяє інтегруватися у глобальні виробничі ланцюги. Водночас це обмежує рівень доданої вартості, що залишається в Україні (дивись рисунок 2.2)

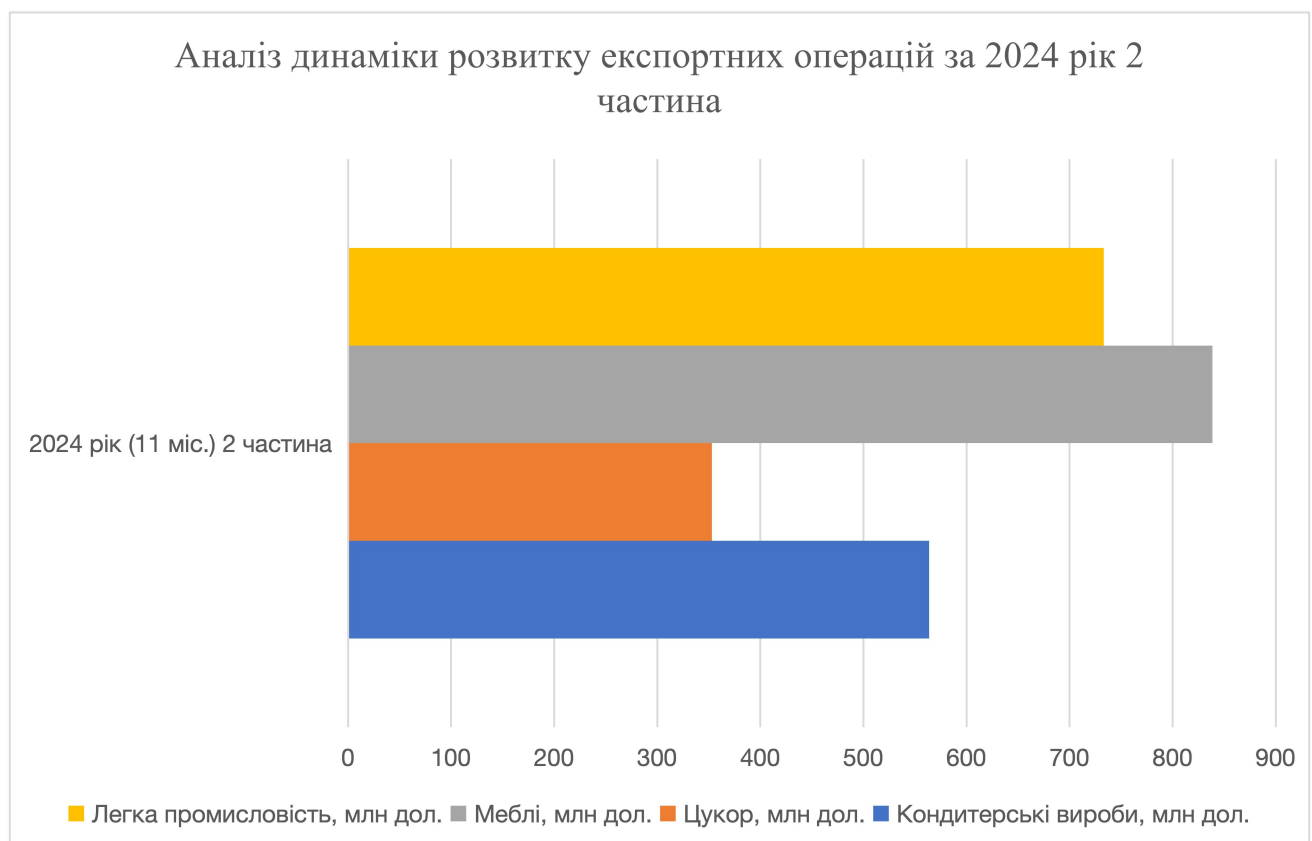

Рисунок 2.2 – Аналіз динаміки розвитку експортних операцій за 2024 рік 2 частина

Загалом, показники другої частини демонструють, що переробна промисловість має потенціал для подальшого розвитку. Саме ці галузі можуть

стати основою структурної перебудови економіки та підвищення її конкурентоспроможності.

У 2025 році (за 11 місяців) загальний обсяг експорту України [4]скоротився до 36,81 млрд доларів, що на 1,46 млрд доларів менше, ніж у 2024 році. Така динаміка свідчить про збереження негативного впливу зовнішніх і внутрішніх факторів на експортну діяльність.

Експорт продукції АПК зменшився до 22,53 млрд доларів, що вказує на зниження ефективності аграрного сектору в умовах ускладненої логістики та нестабільного попиту. Попри це, аграрна продукція залишається основою експорту.

Особливо суттєвим є скорочення експорту кукурудзи — до 3,42 млрд доларів. Це пов'язано як зі зменшенням обсягів виробництва, так і з труднощами транспортування. Олійні культури скоротилися до 2,15 млрд доларів, а ріпак — до 0,81 млрд доларів, що свідчить про значне падіння у цій групі товарів.

Експорт руди та мінералів також зменшився до 2,21 млрд доларів, що пояснюється скороченням попиту на світових ринках та логістичними обмеженнями.

Водночас позитивна динаміка спостерігається у металургії — 4,26 млрд доларів, що свідчить про часткове відновлення галузі. Машинобудування також демонструє зростання — 3,39 млрд доларів, що є важливим сигналом розвитку більш складного виробництва.

Особливу увагу привертає ІТ-сектор, який зріс до 5,97 млрд доларів. Це підтверджує його стійкість і здатність генерувати валютні надходження незалежно від фізичної інфраструктури. (дивись рисунок 2.3)

Рисунок 2.3 – Аналіз динаміки розвитку експортних операцій за 2025 рік 1 частина

У 2025 році спостерігається зміщення структури експорту від сировинної моделі до більш диверсифікованої, хоча загальні обсяги скорочуються.

У 2025 році зміни в експорті переробної продукції мають неоднозначний характер, що відображає як кризові явища, так і позитивні структурні зрушення.

Експорт кондитерських виробів скоротився до 427,2 млн доларів, що може бути наслідком зниження купівельної спроможності на зовнішніх ринках та зростання витрат виробництва.

Цукор також зазнав значного падіння — до 194,9 млн доларів, що свідчить про високу чутливість галузі до змін світових цін і конкуренції.

Водночас меблева галузь продемонструвала зростання до 953,8 млн доларів. Це є показником підвищення ефективності виробництва та розширення експорту продукції з високою доданою вартістю.

Легка промисловість також зросла до 784,7 млн доларів, що свідчить про поступове відновлення галузі та її інтеграцію у міжнародні виробничі ланцюги. (дивись рисунок 2.4)

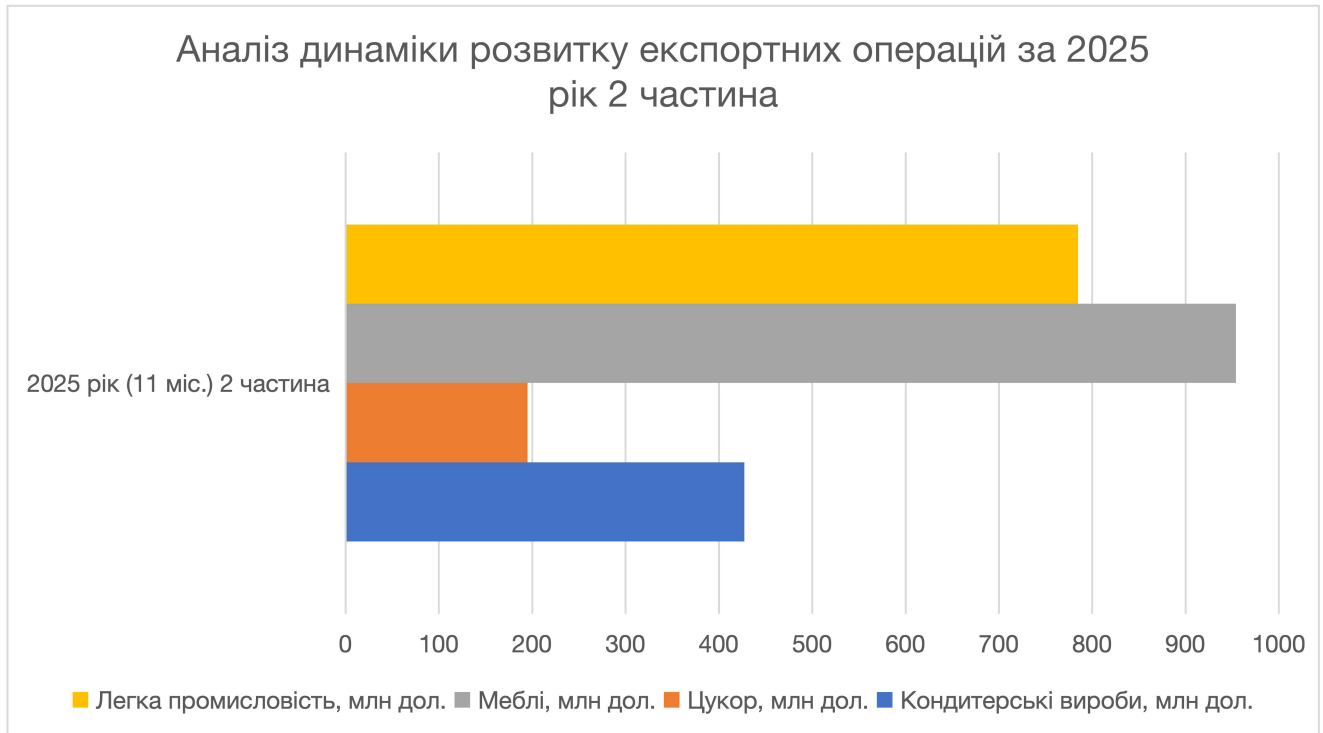

Рисунок 2.4 – Аналіз динаміки розвитку експортних операцій за 2025 рік 2 частина

Навіть в умовах економічної нестабільності, окремі галузі переробної промисловості демонструють позитивну динаміку, що є важливим сигналом для подальшого розвитку економіки.

Аналіз експортної діяльності України за 2024–2025 роки свідчить про складну та суперечливу динаміку розвитку зовнішньоекономічного сектору.

З одного боку, спостерігається скорочення загального обсягу експорту з 38,27 млрд доларів у 2024 році до 36,81 млрд доларів у 2025 році, що зумовлено впливом воєнних дій, логістичних обмежень, зростанням транспортних витрат та нестабільністю світових ринків. Найбільше постраждали традиційні сировинні галузі, зокрема аграрний сектор, який залишається основою експорту, але демонструє негативну динаміку.

З іншого боку, у структурі експорту відбуваються позитивні зміни. Зростання показників у металургії, машинобудуванні, ІТ-секторі, а також у меблевій і легкій промисловості свідчить про поступовий перехід до більш диверсифікованої моделі економіки. Особливо важливим є розвиток галузей з високою доданою вартістю, які мають значний потенціал для забезпечення сталого економічного зростання.

Незважаючи на позитивні тенденції, експорт України все ще характеризується високою залежністю від сировинних товарів, що робить економіку вразливою до зовнішніх шоків. Низький рівень експорту на душу населення також вказує на необхідність активізації економічної політики у сфері підтримки експортерів.

Експорт України перебуває на етапі трансформації: попри загальне скорочення обсягів, формуються передумови для якісних змін у структурі економіки, що в майбутньому може забезпечити більш стійке економічне зростання.

2.2. Аналіз динаміки розвитку імпортних операцій

Імпорт відіграє важливу роль у функціонуванні економіки України[4], оскільки забезпечує надходження ресурсів, які не виробляються в достатній кількості всередині країни або є критично необхідними для підтримки виробництва та споживання. У 2024 році імпортні операції залишалися важливим інструментом стабілізації економіки в умовах тривалих кризових явищ.

За 11 місяців 2024 року загальний обсяг імпорту товарів становив 63,58 млрд доларів США . Це свідчить про значний рівень інтеграції України у світову економіку та водночас про залежність від зовнішніх постачань. Імпорт у цей період виконував не лише споживчу, але й інвестиційну функцію, забезпечуючи підприємства необхідним обладнанням і матеріалами.

Найбільшу частку в структурі імпорту займали машини та устаткування, обсяг яких становив 25 млрд доларів. Це свідчить про значну потребу економіки в технічному оснащенні та модернізації виробництва. Імпорт цієї категорії товарів охоплює широкий спектр продукції — від промислового обладнання до транспортних засобів і електроніки. Така структура імпорту є характерною для країн, які перебувають на етапі відновлення та модернізації.

Другу позицію займала продукція хімічної промисловості з обсягом 9,5 млрд доларів. До цієї категорії належать добрива, фармацевтичні препарати, полімери, побутова хімія та інші товари. Високий рівень імпорту цієї продукції зумовлений як потребами промисловості, так і необхідністю забезпечення населення медикаментами та товарами щоденного використання.

Важливе місце у структурі імпорту займають паливно-енергетичні ресурси, обсяг яких становив 8 млрд доларів. Україна значною мірою залежить від імпорту енергоносіїв, що пояснюється обмеженими внутрішніми ресурсами та високим рівнем енергоспоживання. Імпорт енергоносіїв є критично важливим для функціонування промисловості, транспорту та житлово-комунального сектору.

Окрему увагу слід приділити імпорту продукції агропромислового комплексу, який становив 6,5 млрд доларів. Незважаючи на те, що Україна є великим експортером аграрної продукції, імпорт окремих видів товарів (зокрема, продуктів із високим рівнем переробки) залишається необхідним. Це свідчить про певні структурні дисбаланси у внутрішньому виробництві.

Інші товари, які не входять до основних категорій, становили 14,6 млрд доларів. До цієї групи належать різноманітні споживчі товари, текстиль, побутова техніка, автомобілі та інші види продукції, що формують значну частину внутрішнього ринку.

Важливим аспектом імпортової діяльності є її фіскальна складова. У 2024 році податкові надходження від імпорту становили 170,6 млрд грн, що є значним джерелом наповнення державного бюджету. Це підтверджує, що імпорт має не лише економічне, але й бюджетне значення. (дивись рисунок 2.5)

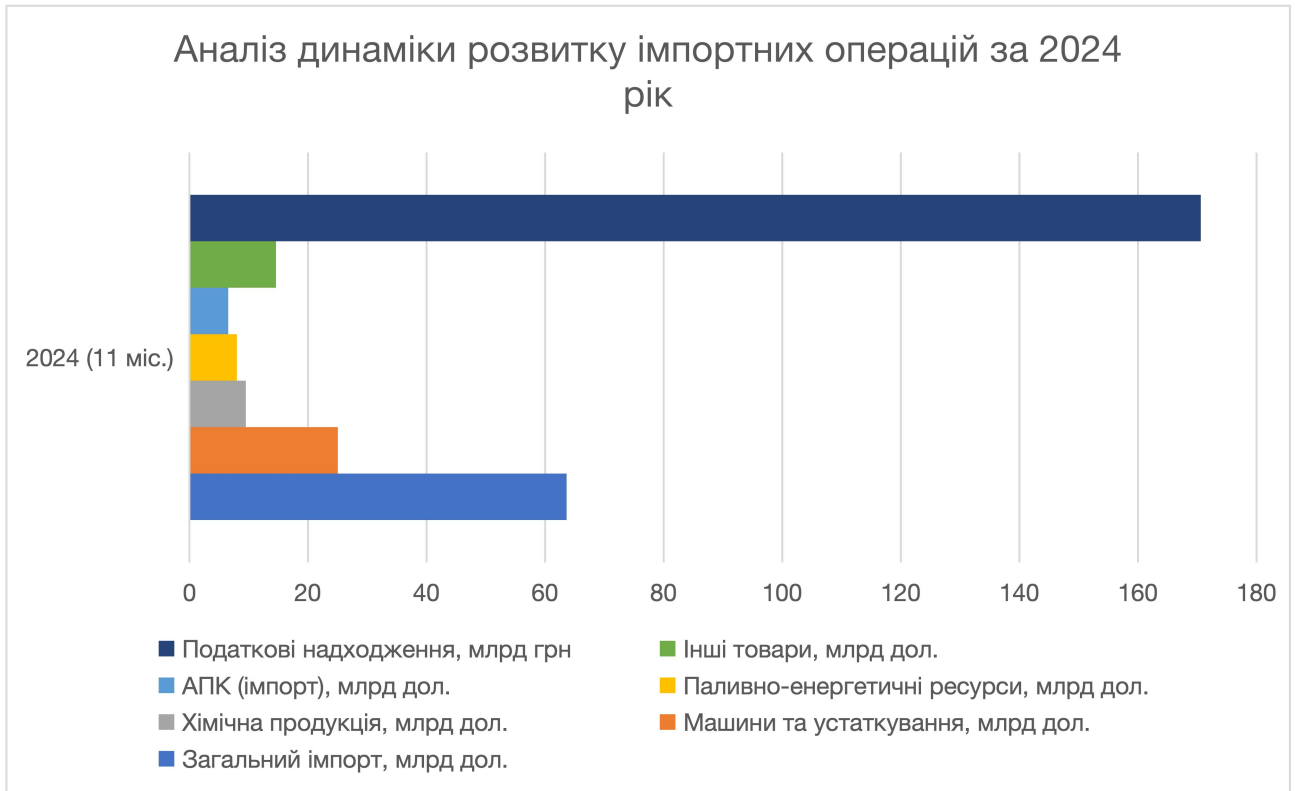

Рисунок 2.5 – Аналіз динаміки розвитку імпорتنих операцій за 2024 рік

Загалом структура імпорту у 2024 році[4] відображає залежність України від зовнішніх джерел постачання техніки, енергоносіїв та продукції хімічної промисловості. Водночас імпорт сприяв підтримці економічної активності та забезпеченню стабільності внутрішнього ринку.

У 2025 році імпорт України продемонстрував суттєве зростання, що стало однією з ключових характеристик зовнішньоекономічної діяльності держави. За 11 місяців обсяг імпорту досяг 75,36 млрд доларів США, що на 11,78 млрд доларів більше, ніж у 2024 році. Така динаміка свідчить про активізацію економічних процесів, пов'язаних із відновленням країни, але водночас підкреслює посилення залежності від зовнішніх ринків.

Найбільшу частку імпорту, як і в попередньому році, становили машини та устаткування — 30,2 млрд доларів. Зростання цієї категорії пояснюється необхідністю модернізації виробничих потужностей, відновлення інфраструктури та впровадження нових технологій. Імпорт техніки відіграє ключову роль у підвищенні продуктивності економіки, однак одночасно свідчить про недостатній розвиток власного машинобудування.

Продукція хімічної промисловості також зростає і досягла 11,4 млрд доларів. Це зумовлено збільшенням попиту на добрива, фармацевтичну продукцію та інші хімічні товари. Особливо важливим є імпорт медикаментів, який забезпечує функціонування системи охорони здоров'я.

Імпорт паливно-енергетичних ресурсів становив 9,4 млрд доларів, що перевищує показник попереднього року. Це свідчить про зростання енергетичної залежності України, особливо в умовах пошкодження енергетичної інфраструктури. Забезпечення стабільного постачання енергоносіїв є критично важливим для економічної безпеки країни.

Суттєво зріс імпорт продукції агропромислового комплексу — до 8,7 млрд доларів. Це є нетиповою тенденцією для України та свідчить про зниження внутрішнього виробництва окремих видів продукції або зміну структури споживання. Така ситуація потребує особливої уваги з боку держави.

Інші товари становили 15,66 млрд доларів, що також демонструє зростання споживчого попиту та розширення внутрішнього ринку. До цієї групи входять різноманітні товари широкого вжитку, які забезпечують потреби населення.

Податкові надходження від імпорту у 2025 році зросли до 185,8 млрд грн, що свідчить про підвищення фіскальної ролі імпортних операцій. Це важливо в умовах необхідності фінансування державних витрат.

Значний вплив на імпорт у 2025 році мала зміна логістичних маршрутів. Через обмеження морських перевезень основні потоки були переорієнтовані на європейські напрямки, що призвело до зростання витрат і ускладнення процесу доставки товарів.

Географічна структура імпорту також зазнала змін: провідними партнерами залишаються Китай, Польща та Німеччина. Це свідчить про диверсифікацію постачань та інтеграцію України у глобальні торговельні зв'язки. (дивись рисунок 2.6)

Рисунок 2.6 – Аналіз динаміки імпорتنних операцій за 2025 рік

Загалом імпорт у 2025 році значно перевищував експорт, що призвело до формування від'ємного торговельного балансу. Це створює додаткові економічні ризики, зокрема тиск на валютний курс і зростання зовнішньої залежності.

Таким чином, імпорт України у 2025 році має подвійний характер: з одного боку, він сприяє відновленню економіки та модернізації виробництва, з іншого — посилює макроекономічні дисбаланси та залежність від зовнішніх ресурсів.

Аналіз імпорتنних операцій України за 2024–2025 роки свідчить про зростання ролі імпорту в економіці та посилення залежності від зовнішніх поставачань.

У 2024 році обсяг імпорту становив 63,58 млрд доларів США. Основу імпорту склали машини та устаткування (25 млрд доларів), продукція хімічної промисловості (9,5 млрд доларів) та паливно-енергетичні ресурси (8

млрд доларів). Така структура відображає потребу економіки в модернізації та забезпеченні ресурсами.

У 2025 році імпорт зріс до 75,36 млрд доларів, тобто на 18,5%. Найбільше зросли машини та устаткування (30,2 млрд доларів), хімічна продукція (11,4 млрд доларів) і продукція АПК (8,7 млрд доларів). Це пов'язано з відновленням економіки, зростанням внутрішнього попиту та необхідністю технічного переоснащення.

Водночас зростання імпорту призвело до поглиблення дефіциту торговельного балансу, оскільки імпорт значно перевищує експорт. Це створює тиск на валютний ринок і підвищує залежність від зовнішніх ресурсів.

Спільною рисою обох років є домінування імпорту техніки, енергоносіїв і хімічної продукції, що свідчить про недостатній розвиток внутрішнього виробництва. Окремо слід відзначити зростання імпорту агропродукції у 2025 році, що є нетиповим для України.

Позитивним аспектом є збільшення податкових надходжень від імпорту — з 170,6 млрд грн у 2024 році до 185,8 млрд грн у 2025 році, що підсилює бюджетну стабільність.

Отже, імпорт України у 2024–2025 роках має подвійний характер: він сприяє відновленню економіки, але водночас посилює залежність від зовнішніх ринків і формує макроекономічні ризики. Тому важливим завданням є розвиток власного виробництва та зменшення імпортозалежності.

2.3. Шляхи вдосконалення митної політики України

Митна політика[1] є важливою складовою економічної політики держави, оскільки вона безпосередньо впливає на розвиток зовнішньої торгівлі, наповнення державного бюджету, рівень економічної безпеки та конкурентоспроможність національної економіки. В умовах глобалізації, євроінтеграційних процесів та воєнних викликів питання вдосконалення митної політики України набуває особливої актуальності.

Сучасна митна політика України[3] формується під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів, зокрема необхідності гармонізації законодавства з європейськими стандартами, забезпечення економічної безпеки та створення сприятливих умов для ведення бізнесу. Водночас існує низка проблем, які потребують вирішення: складність митних процедур, корупційні ризики, недостатній рівень цифровізації, недосконалість митного контролю та значна залежність бюджету від імпортних надходжень.

Одним із ключових напрямів удосконалення митної політики[3] є спрощення митних процедур. Надмірна бюрократизація процесів оформлення товарів призводить до затримок, підвищення витрат бізнесу та зниження інвестиційної привабливості країни. У цьому контексті важливим є впровадження принципу “єдиного вікна”, який дозволяє здійснювати всі необхідні митні формальності через єдину електронну систему. Це сприяє скороченню часу митного оформлення та підвищенню прозорості процедур.

Другим важливим напрямом є цифровізація митної системи. Використання сучасних інформаційних технологій, автоматизованих систем управління ризиками, електронного документообігу та штучного інтелекту дозволяє значно підвищити ефективність митного контролю. Цифровізація також сприяє мінімізації людського фактору, що, у свою чергу, знижує рівень корупції.

Особливого значення набуває вдосконалення системи управління ризиками. Замість тотального контролю всіх вантажів необхідно застосовувати ризик-орієнтований підхід, який дозволяє зосередити увагу на потенційно небезпечних операціях. Це підвищує ефективність митного контролю та одночасно спрощує умови для сумлінних учасників зовнішньоекономічної діяльності.

Ще одним важливим напрямом є боротьба з корупцією в митних органах. Для цього необхідно забезпечити прозорість діяльності митниці[9], впровадити електронні сервіси, підвищити рівень оплати праці працівників та посилити

відповідальність за правопорушення. Важливу роль також відіграє створення незалежних органів контролю та аудиту діяльності митних органів.

Не менш важливим є гармонізація митного законодавства України з нормами Європейського Союзу. У рамках євроінтеграції Україна повинна адаптувати свої митні правила до стандартів ЄС, що сприятиме спрощенню торгівлі, зниженню технічних бар'єрів та розширенню доступу українських товарів на європейські ринки.

Також необхідно вдосконалити тарифну політику. Митні тарифи повинні бути збалансованими: з одного боку, вони мають захищати національного виробника, а з іншого — не створювати надмірних перешкод для імпорту критично важливих товарів, таких як енергоносії, обладнання та технології. Особливо актуальним є застосування диференційованих ставок мита залежно від рівня обробки продукції.

Крім того, слід приділити увагу розвитку митної інфраструктури. Модернізація пунктів пропуску, покращення транспортної логістики, впровадження сучасного обладнання для контролю товарів дозволять підвищити пропускну здатність кордонів і скоротити час оформлення.

У сучасних умовах важливим завданням є також забезпечення митної безпеки. Це включає боротьбу з контрабандою, незаконним переміщенням товарів, ухиленням від сплати митних платежів. Для цього необхідно посилити співпрацю з міжнародними організаціями, обмін інформацією з митними службами інших країн та впроваджувати сучасні методи контролю.

Окрему увагу слід приділити кадровій політиці у митних органах. Підвищення кваліфікації працівників, їх професійна підготовка, впровадження сучасних стандартів управління персоналом є важливими умовами ефективного функціонування митної системи.

Таким чином, вдосконалення митної політики України має здійснюватися комплексно та охоплювати як інституційні, так і технологічні аспекти. Основними напрямками є спрощення процедур, цифровізація, боротьба з

корупцією, гармонізація із законодавством ЄС, розвиток інфраструктури та підвищення ефективності митного контролю.

Реалізація зазначених заходів сприятиме підвищенню ефективності зовнішньоекономічної діяльності, зростанню надходжень до бюджету, зміцненню економічної безпеки та інтеграції України у світову економіку.

ВИСНОВОК

У ході виконання курсової роботи було досліджено теоретичні засади, сучасний стан та особливості реалізації митної політики України на сучасному етапі. У процесі дослідження визначено її роль у системі державного регулювання економіки, проаналізовано динаміку експортно-імпортних операцій, а також обґрунтовано основні напрями вдосконалення митної політики в сучасних умовах.

У теоретичній частині роботи з'ясовано, що митна політика є важливим інструментом державного впливу на зовнішньоекономічну діяльність, який виконує фіскальну, регулюючу, стимулюючу та захисну функції. Встановлено, що мито є не лише джерелом наповнення державного бюджету, а й ефективним засобом захисту внутрішнього ринку та підтримки національного товаровиробника. Досліджено основні види та методи митної політики, серед яких важливе місце займають тарифні та нетарифні інструменти регулювання. Також проаналізовано законодавчу базу України, яка регламентує здійснення імпортно-експортних операцій та функціонування митної системи.

У практичній частині роботи проведено аналіз сучасного стану експортно-імпортних операцій України за 2024–2025 роки. Встановлено, що експорт України у 2025 році скоротився порівняно з 2024 роком під впливом воєнних дій, логістичних труднощів, зростання транспортних витрат та нестабільності світових ринків. Водночас у структурі експорту спостерігаються позитивні зміни, зокрема зростання частки металургії, машинобудування, ІТ-послуг, меблевої та легкої промисловості, що свідчить про поступову диверсифікацію економіки.

Аналіз імпорتنих операцій показав значне зростання обсягів імпорту у 2025 році, що пов'язано з потребами у відновленні інфраструктури, модернізації виробництва, забезпеченні енергоносіями, технікою та продукцією хімічної промисловості. Разом із тим перевищення імпорту над експортом призвело до поглиблення дефіциту торговельного балансу та посилення залежності України від зовнішніх ринків.

У результаті дослідження визначено основні проблеми сучасної митної політики України, серед яких: складність митних процедур, недостатній рівень цифровізації, корупційні ризики, логістичні труднощі, недосконалість митного контролю та значна імпортозалежність економіки.

Для підвищення ефективності митної політики запропоновано основні напрями її вдосконалення: спрощення митних процедур, впровадження сучасних цифрових технологій та електронного документообігу, удосконалення системи управління ризиками, боротьба з корупцією, гармонізація митного законодавства з нормами Європейського Союзу, розвиток інституту авторизованих економічних операторів та модернізація митної інфраструктури.

Отже, митна політика України на сучасному етапі перебуває у стані трансформації та адаптації до нових економічних і геополітичних умов. Її вдосконалення є необхідною передумовою для забезпечення економічної безпеки держави, розвитку зовнішньоекономічної діяльності, підвищення конкурентоспроможності національної економіки та успішної інтеграції України у світовий економічний простір.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гребельник О.П. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 696 с.
2. Державна митна служба України. URL- <https://customs.gov.ua/>
3. Дубініна А.А., Сорокіна С.В. Основи митної справи в Україні: Навчальний посібник. – К.: Професіонал, 2004. – 360 с.
4. Експорт та імпорт в Україні. URL- <https://finance.ua/ua/goodtoknow/eksport-ta-import-ukrainy-shcho-zminyv-2025-rik/>
5. Єгоров О. Функціональна система митно-тарифного регулювання на етапі інтеграції України до СОТ // Вісник АМСУ. – 2004. – №1. – С.3-12.
6. Жорін Ф.Л. Правові основи митної справи в Україні: Навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 2001. – 241 с.
7. Закон України «Про Єдиний митний тариф» (із змінами і доповненнями). // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1993. – №19. – ст. 259.
8. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» (із змінами і доповненнями). // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1991. – №29. – ст. 377.
9. Закон України «Про приєднання України до Протоколу про внесення змін до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур» // Відомості Верховної Ради України. – 2006.- № 47.- С.1542
10. Мельник Т.М. Зовнішня торгівля України: стан та проблеми // Формування ринкових відносин в Україні. – 2004. – №2. – С. 20-24.
11. Міністерство фінансів України. URL - <https://mof.gov.ua/uk/>
12. Митне регулювання / Голомовзій В.М., Панкова Л.А., Григор'єв О.Ю. та ін. – Львів: Львівська політехніка, 2004. – 240 с.

13. Митний кодекс України та нормативно-правові акти, що регулюють його застосування Упоряд.: П.В. Пашко, В.П. Науменко. Зб. док. – К.: Знання, 2004. – 1173 с.
14. Національний банк України. URL - <https://bank.gov.ua/>
15. Науменко В.П., Пашко П.В., Руссков В.А. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2006. – 394 с.